

TCO GRANSKAR:

ÖVERTID TROTS

LÅGKONJUNKTUR

#6/10

Författare **Mats Essemyr**

Avdelningen för samhällspolitik och analys, TCO

epost: mats.essemyr@tco.se

telefon: 08-782 92 72

INLEDNING

Övertid – begreppsdefinitioner och reglering

Som övertid räknas sådan arbetstid som överstiger den överenskomna veckoarbetstiden för heltidsarbetande. Är man deltidsarbetande så räknas den arbetstid som överstiger den överenskomna veckoarbetstiden, men understiger normalarbetstiden, som mertid.

Arbetsgivare har rätt att ta ut 200 timmars övertid (allmän övertid) per år, dock inte mer än 50 timmar per kalendermånad. Önskar arbetsgivaren ta ut mer övertid än så, är det möjligt genom kollektivavtal med facklig organisation alternativt genom ett dispensförfarande via Arbetsmiljöverket om kollektivavtal saknas. I regeringens pågående regelförenklaringsarbete ingår att detta dispenskrav skall upphöra.

Arbetstidslagen ålägger arbetsgivare att föra anteckningar om övertiden, det vill säga i realiteten kontrollera att övertidsuttaget inte överskrider det av arbetstidslagen fastställda. Arbetstagare och facklig organisation har rätt att ta del av anteckningarna. Ytterst är det Arbetsmiljöverkets uppgift att se till att arbetstidslagen efterlevs.

Eftersom arbetstidslagen väsentligen är dispositiv till förmån för kollektivavtal så gäller att övertiden, dess omfattning, förläggning och ersättning, mestadels regleras i avtal mellan parterna. Av det skälet varierar förhållandena på övertidsområdet kraftigt. Särskilt gäller det ersättningen för övertid. Övertidens omfattning och förläggning begränsas indirekt av tvingande regler för veckoarbetstid och dygnsvila.

Motiv för övertid

Från arbetsgivarens sida fungerar övertid som en buffert av arbetstidstimmar som är möjlig att utnyttja i samband med tillfälliga ökning av produktionen. Arbetsgivaren kan möta en hastigt stigande efterfrågan genom att öka produktionen på basis av ett ökat antal arbetstimmar för den existerande personalen snarare än att nyanställa.

För arbetstagaren är ökad inkomst det vanligaste motivet för övertidsarbete. Övertidsersättningen överstiger vanligtvis timlönen. För åtskilliga arbetstagargrupper utgör övertidsersättning en viktig del av lönen.

Problem med övertid

Förekomsten av övertid är i grunden en nödvändig del av vårt produktionssystem. Utan övertid skulle produktion bortfalla. Övertid innebär därför att produktionssystemet kan göras flexibelt.

Nyanställningar

Det hindrar inte att övertiden medför problem på ett antal områden. Sett i relation

till sysselsättning och arbetslöshet är det viktigt att övertid används som ett medel att överkomma tillfälliga produktionstoppar. Vid en stabilt högre efterfrågan skall istället nyanställningar ske. Om så inte blir fallet kommer sysselsättningsutvecklingen i en högkonjunktur att bli svagare än vad den annars skulle bli. TCO har i annat sammanhang pekat på att arbetsmarknaden har en långsiktig tendens att vända upp senare och senare i konjunkturförloppet. Utvecklingen på den amerikanska arbetsmarknaden följer ett sådant mönster. I samband med krisen i början på 1990-talet tog det drygt ett år från det att krisen nådde sin botten till dess att sysselsättningen började öka. Sysselsättningsökningen efter krisen i början 2000-talet lät vänta på sig i drygt två år.¹ En del av denna problematik kan sammanhålla med att övertidsuttag blivit ett allt viktigare sätt för företag att uppnå flexibilitet i arbetstidsanvändningen. Övertid används i allt högre utsträckning som alternativ till nyanställningar.

¹ Mörtvik, R.: Turboekonomin – Den globala kampen om jobb och välfärd. Premiss förlag 2006, s. 88.

Övertid utan ersättning

Mot resonemanget ovan kan invändas att reglerna för övertid är tydliga och att sanktionsmöjligheter finns mot arbetsgivare som bryter mot dessa regler. Det finns dock i sammanhanget sedan länge dokumenterat att all övertid inte ersätts. Många arbetar en del av övertiden utan ersättning. Det gäller särskilt tjänstemannayrken. Det finns i huvudsak två förklaringar till detta. På den privata tjänstemannasidan avtalat bort övertidsersättningen, inte sällan mot längre semester. Frånsett att detta visat sig vara ofördelaktigt för arbetstagare, så uppfattas det ofta som att begränsningen i övertidsuttag avtalats bort. Detta har lett till att olika tjänstemannagrupper ökat sin faktiska arbetstid utöver den överenskomna. Vidare finns stöd för att stora grupper tjänstemän uppfattar mer eller mindre uttalade krav på att fullgöra samma arbetsuppgifter på kortare och kortare tid. I en gränslös och individualiserad arbetsorganisation innebär det ofta att tjänstemän förlänger sin arbetstid utöver den överenskomna, utan att begära ersättning i motsvarande mån.

Skev könsfördelning av övertiden

Vi vet av tidigare studier att övertidsuttaget skiljer sig åt mellan män och kvinnor. Män arbetar regelmässigt mer övertid jämfört med kvinnor. En viktig del av förklaringen är att övertidsuttaget i privat sektor är högre jämfört med offentlig sektor. I ett kortare perspektiv behöver könsfördelningen av övertidsarbetet inte utgöra ett problem. Men om skevheten permanentas kan detta försvåra en strukturell utjämning av fördelningen av obetalt och betalt arbete mellan män och kvinnor.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

TCO har tidigare undersökt övertiden under perioden 2000-10-01 till 2001-09-30 samt 2003 kvartal 3 till 2004 kvartal 2.² Undersökningarna skedde på basis av SCB:s arbetskraftsundersökningar.

² TCO granskar nr 16/2001 samt TCO granskar nr 7/2005

Hur många arbetade övertid?

År 2001 arbetade knappt nio procent av de anställda övertid. Elva procent av männen arbetade övertid mot endast 6,6 procent av kvinnorna. Bland TCO-an slutna män arbetade nästan tretton procent övertid mot åtta procent av kvinnorna.

Tabell 1: Andel medlemmar (anställda) som arbetat betald övertid/mertid under perioden 2000-10-01 till 2001-09-30. Procent.

	Båda könen	Män	Kvinnor
LO	7,5	9,9	4,8
TCO	9,8	12,8	8,0
SACO	10,0	11,5	8,3
Övriga ³	9,6	11,3	7,1
Samtliga	8,8	11,0	6,6

³ Övriga avser an slutna till andra fackliga organisationer samt ej fackligt an slutna.

Källa: egen bearbetning efter AKU 001001-010930

2003/2004 var andelen arbetstagare som arbetade övertid något lägre jämfört med 2000/2001. Det kan möjligtvis förklaras av konjunkturella svängningar.

Tabell 2: Andel medlemmar (anställda) som arbetat betald övertid. Årsmedeltal kvartal 2003:3 till 2004:2. Procent.

	Båda könen	Män	Kvinnor
LO	5,4	7,9	2,6
TCO	6,7	9,1	5,2
SACO	7,2	8,5	6,1
Övriga ⁴	7,6	9,3	5,3
Samtliga	6,5	8,6	4,4

⁴ Övriga avser an slutna till andra fackliga organisationer samt ej fackligt an slutna.

Källa: AKU

Vi noterar också att andelen arbetstagare som arbetade övertid/mertid utan ersättning följde ett mönster som vi har anledning att återkomma till senare i rapporten. Tjänstemännen, alltså TCO- och Saco-medlemmar, hade generellt högre andelar som arbetade övertid utan ersättning jämfört med LO. För LO-medlemmar var övertidsarbete utan ersättningen ovanligt. Inom tjänstemannagruppen hade Saco ett högre värde än TCO. Fler män än kvinnor arbetade också övertid utan ersättning. Skillnaden i andel män respektive kvinnor var högre inom TCO jämfört med Saco.

Tabell 3: Andel medlemmar (anställda) som arbetat övertid/mertid utan ersättning. Årsmedeltal kvartal 2003:3 till 2004:2. Procent.

	Båda könen	Män	Kvinnor
LO	0,2	0,3	0,2
TCO	2,2	3,8	1,2
SACO	5,1	6,2	4,1
Övriga ⁵	4,0	5,4	1,9
Samtliga	2,2	3,1	1,3

⁵ Övriga avser anslutna till andra fackliga organisationer samt ej fackligt anslutna.

Källa: AKU

Tidigare undersökningar visar att fler män än kvinnor arbetar övertid. Det samma gäller övertid utan ersättning. Förekomsten av övertid är högre bland tjänstemän jämfört med LO-grupper. Skillnaderna mellan män och kvinnor är mindre i Saco jämfört med TCO, vilket i sin tur kan återspegla ställningen i arbetsorganisationen.

Hur mycket övertid arbetade man?

År 2001 uppgick det betalda övertidsarbetet till 3,3 procent av den faktiskt arbetade tiden. 2003/2004 hade det sjunkit något, till 2,8 procent. Samtidigt uppgick det obetalda övertidsarbetet till drygt en procent av den arbetade tiden. TCO- och Saco-anslutna hade en något högre andel övertidsarbete jämfört med LO-grupperna. Noterbart är även Saco-gruppernas relativt höga andel övertid/mertid utan ersättning, jämfört med övriga centralorganisationers medlemmar.

Tabell 4. Övertid med ersättning respektive utan ersättning för anställda i åldern 20–64 år uppdelat efter facklig organisation. Årsmedeltal för huvudsysslan kvartal 2003:3 till 2004:2 samt 2001. Procent av faktiskt arbetade timmar.

Facklig organisation	Övertid med ersättning		Övertid/mertid utan ersättning	
	2001	2003/2004	2001	2003/2004
LO	2,9	2,5	0,2	0,1
TCO	3,4	2,7	1,3	1,0
SACO	3,6	3,0	3,3	2,3
Summa	3,3	2,8	1,3	1,1

Källa: SCB: AKU

Den könsmissiga fördelningen av övertiden följde det mönster som tidigare redovisades. Män arbetade relativt sett mer övertid, såväl med som utan ersättning, jämfört med kvinnor. Tjänstemannagrupperna, såväl män som kvinnor, arbetade mer övertid jämfört med motsvarande LO-grupper.

Tabell 5. Övertid med ersättning respektive utan ersättning för anställda i åldern 20–64 år uppdelat efter facklig organisation. Årsmedeltal för män i huvudsysslan kvartal 2003:3 till 2004:2 samt 2001. Procent av faktiskt arbetade timmar.

Facklig organisation	Övertid med ersättning		Övertid/mertid utan ersättning	
	2001	2003/2004	2001	2003/2004
LO	3,7	3,1	0,2	0,1
TCO	4,7	3,7	2,0	1,7
SACO	4,0	3,4	3,7	2,6
Summa	4,1	3,5	1,7	1,5

Källa: SCB: AKU

Tabell 6. Övertid med ersättning respektive utan ersättning för anställda i åldern 20–64 år uppdelat efter facklig organisation. Årsmedeltal för kvinnor i huvudsysslan kvartal 2003:3 till 2004:2 samt 2001. Procent av faktiskt arbetade timmar.

Facklig organisation	Övertid med ersättning		Övertid/mertid utan ersättning	
	2001	2003/2004	2001	2003/2004
LO	1,7	1,5	0,2	0,1
TCO	2,5	2,0	0,8	0,5
SACO	3,2	2,5	2,8	2,0
Summa	2,2	1,9	0,9	0,7

Källa: SCB: AKU

Skulle det betalda övertidsarbetet istället tas ut uteslutande i form av nyanställningar, så skulle övertidsarbetet år 2001 motsvara ungefär 65 800 heltidsarbeten.⁶ Motsvarande siffra för 2004 var knappt 73 000. Det måste dock påpekas att en sådan beräkning är fiktiv. I realiteten kan bara en begränsad del av övertidsuttaget omsättas i nyanställningar, utan allvarliga störningar i produktionen.

⁶ Utgående från en veckoarbetstid på 40 timmar per vecka.

UTTAG AV ÖVERTID⁷ UNDER 2009

⁷ Med övertid avses fortsättningsvis övertid och/eller mertid.

Den övergripande bilden samt skillnader mellan sektorer

Knappt sju procent av alla anställda⁸ arbetade övertid under 2009. 4,2 procent arbetade övertid utan ersättning. Medlemmar i TCO-förbunden hade en genomsnittligt något högre andel som arbetade övertid, nämligen arton procent. 4,6 procent arbetade övertid utan ersättning. Övertidens andel av den faktiska arbetstiden uppgick till drygt tre procent för såväl samtliga anställda som TCO-anslutna. Övertid utan ersättning upptog en procent av den faktiska arbetstiden för båda grupperna. Under en genomsnittlig arbetsvecka arbetade en anställd drygt sex timmars övertid, varav 1,8 timmar utan ersättning. För TCO-anslutna uppgick övertiden till i genomsnitt 5,5 timmar, varav 1,6 timmar utan ersättning.

⁸ Med anställda avses summan av tillsvidareanställda och tillfälligt anställda..

Undersökningen avslöjar betydande skillnader mellan privat och offentlig sektor. Bland TCO-anslutna på privatsidan uppgick andelen som arbetade övertid till drygt tjugo procent, vilket är betydligt högre jämfört med såväl TCO-anslutna på offentliga sidan som anställda i genomsnitt. Även andelen som arbetade övertid utan ersättning, 6,5 procent, är betydligt högre jämfört med andra grupper. Det reflekteras även i att andelen övertidsarbete av den faktiska arbetstiden uppgick till fyra procent (1,4 procent för övertid utan ersättning). TCO-anslutna på privatsidan arbetade sex timmars övertid per vecka i genomsnitt, varav 2,1 timmar utan ersättning. Under 2009 var det alltså en större andel privatanställda TCO-anslutna som arbetade övertid jämfört med övriga grupper. Dessutom arbetade den gruppen fler övertidstimmar, med och utan ersättning, jämfört med övriga. På offentliga sidan var däremot andelen som arbetade övertid lägre än genomsnittet. Dessutom arbetade den gruppen färre övertidstimmar jämfört med övriga.

Vi kan även notera att andelen övertid utan ersättning av den totalt arbetade övertiden var något högre för TCO-anslutna jämfört med samtliga anställda samt väsentligt högre i privat sektor jämfört med offentlig sektor.

Tabell 7: Övertid/mertid under 2009, samtliga anställda.

ANTAL ANSTÄLLDA SOM ARBETADE ÖVERTID/MERTID 2009, GENOMSnitt PER KVARTAL, TUSENTAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal anställda	procent	antal anställda	procent
Samtliga anställda	659,6	16,7	166,5	4,2
TCO-förbund	168,0	18,0	43,0	4,6
TCO-förbund, offentlig sektor	73,4	15,4	13,4	2,8
TCO-förbund, privat sektor	92,5	20,5	29,2	6,5
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA TOTALT, 000-TAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal timmar	procent av arbetad tid	antal timmar	procent av arbetad tid
Samtliga anställda	4193,0	3,6	1213,0	1,0
TCO-förbund	924,7	3,3	276,9	1,0
TCO-förbund, offentlig sektor	351,0	2,6	75,9	0,6
TCO-förbund, privat sektor	558,9	4,0	197,2	1,4
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA PER ANSTÄLLD SOM ARBETAT ÖVERTID/MERTID				
	all övertid	övertid utan ersättning	procent övertid utan ersättning av total övertid	
Samtliga anställda	6,4	1,8	28,9	
TCO-förbund	5,5	1,6	29,9	
TCO-förbund, offentlig sektor	4,8	1,0	21,6	
TCO-förbund, privat sektor	6,0	2,1	35,3	

Källa: SCB, egen bearbetning

Män och kvinnor

Övertidsarbetet skiljde sig markant mellan män och kvinnor under 2009. Under det att knappt tjugo procent av alla män arbetade övertid, så uppgick denna andel för kvinnor till endast femton procent. Andelarna som arbetade övertid utan ersättning följer samma mönster.

Andelen TCO-anställda män som arbetade övertid översteg såväl motsvarande andel för samtliga män som andelen TCO-anställda kvinnor som arbetade övertid. Skillnaderna mellan andelen TCO-anställda män och kvinnor som arbetade övertid var större inom privat sektor jämfört med offentlig sektor. Skillnaden i andel för män och kvinnor i privat sektor var 6,2 procent medan motsvarande skillnad på offentliga sidan var försumbar. Övertidsarbete var vanligast förekommande bland TCO-anställda män inom privatsidan, där 23,4 procent arbetade övertid varav hela 8,4 procent arbetade övertid utan ersättning. Bland TCO-anställda kvinnor på offentliga sidan arbetade 15,3 procent övertid, vilket dock är drygt en halv procentenhet högre än bland samtliga anställda kvinnor.

Ser vi sedan till hur stor andel av arbetstiden som övertiden upptog så följer det i stort samma köns- och sektorsrelaterade mönster. Bland män upptog övertiden 3,1 till 4,6 procent av den faktiskt arbetade tiden. Övertid utan ersättning upptar 0,9 till 1,8 procent. Det är något högre jämfört med kvinnor, där övertiden upptar

2,4 till 3,2 procent av arbetstiden. Övertid utan ersättning för kvinnor understiger regelmässigt en procent av den faktiska arbetstiden. En skillnad finns när det gäller könstrukturen; TCO-an slutna män arbetade genomsnittligt sett lika mycket övertid som samtliga anställda män, med ett visst överläge för TCO-an slutna män inom privat sektor. Övertiden uppgick till drygt sex timmar per vecka i genomsnitt. TCO-an slutna kvinnor arbetar genomsnittligt något mindre övertid jämfört med alla anställda kvinnor. Det gäller särskilt TCO-an slutna kvinnor inom offentlig sektor. För kvinnor uppgick övertiden per vecka till 4 till 5 timmar.

Vi kan konstatera att skillnaderna när det gäller övertid utan ersättning gav utslag också i könshänseende. Övertid utan ersättning upptog mellan 28 och 38 procent av den totalt arbetade övertiden bland män. För TCO-an slutna män inom privat sektor upptog övertid utan ersättning drygt 38 procent av den totalt arbetade övertiden. Bland kvinnor var denna andel regelmässigt lägre. TCO-an slutna kvinnor i offentlig sektor hade en andel övertid utan ersättning som uppgick till hälften av den som privatanställda TCO-an slutna män hade.

Tabell 8: Övertid/mertid under 2009, män.

ANTAL ANSTÄLLDA SOM ARBETADE ÖVERTID/MERTID 2009, GENOMSNIFF PER KVARTAL, TUSENTAL				
	All övertid		Övertid utan ersättning	
	antal anställda	procent	antal anställda	procent
Samtliga anställda	379,7	19,3	111,7	5,7
TCO-förbund	76,5	21,0	25,2	6,9
TCO-förbund, offentlig sektor	18,3	15,7	4,6	4,0
TCO-förbund, privat sektor	56,3	23,4	20,2	8,4

ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA TOTALT, 000-TAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal timmar	procent av arbetad tid	antal timmar	procent av arbetad tid
Samtliga anställda	2629,0	4,2	855,0	1,4
TCO-förbund	491,4	4,2	176,4	1,5
TCO-förbund, offentlig sektor	111,0	3,1	31,3	0,9
TCO-förbund, privat sektor	370,3	4,6	142,1	1,8

ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA PER ANSTÄLLD SOM ARBETAT ÖVERTID/MERTID			
	all övertid	övertid utan ersättning	procent övertid utan ersättning
			av total övertid
Samtliga anställda	6,9	2,3	32,5
TCO-förbund	6,4	2,3	35,9
TCO-förbund, offentlig sektor	6,1	1,7	28,2
TCO-förbund, privat sektor	6,6	2,5	38,4

Källa: SCB, egen bearbetning

Tabell 9: Övertid/mertid under 2009, kvinnor.

ANTAL ANSTÄLLDA SOM ARBETADE ÖVERTID/MERTID 2009, GENOMSnitt PER KVARTAL, TUSENTAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal anställda	procent	antal anställda	procent
Samtliga anställda	289,7	14,7	57,4	2,9
TCO-förbund	92,0	16,0	17,9	3,1
TCO-förbund, offentlig sektor	55,1	15,3	8,7	2,4
TCO-förbund, privat sektor	36,1	17,2	9,0	4,3
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA TOTALT, 000-TAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal timmar	procent av arbetad tid	antal timmar	procent av arbetad tid
Samtliga anställda	1564,0	3,0	358,0	0,7
TCO-förbund	433,3	2,7	100,6	0,6
TCO-förbund, offentlig sektor	240,1	2,4	44,9	0,4
TCO-förbund, privat sektor	188,7	3,2	55,1	0,9
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA PER ANSTÄLLD SOM ARBETAT ÖVERTID/MERTID				
	all övertid	övertid utan ersättning	procent övertid utan ersättning av total övertid	
Samtliga anställda	5,4	1,2	22,9	
TCO-förbund	4,7	1,1	23,2	
TCO-förbund, offentlig sektor	4,4	0,8	18,7	
TCO-förbund, privat sektor	5,2	1,5	29,2	

Källa: SCB, egen bearbetning

Åldersfaktorn

I tabellen nedan har den yngsta gruppen arbetstagare, 16–25 år, sorterats bort. Jämför man värdena för gruppen 26–64 år med värdena för samtliga arbetstagare (tabell 1) så kan man inte finna några skillnader beträffande TCO-anlutna. Den yngre gruppens övertidsmönster sammanföll alltså väsentligen med den äldre gruppen för TCO-anlutna.

För gruppen samtliga anställda hade den äldre gruppen en något högre andel som arbetade övertid utan ersättning. Det ger utslag även i en förhöjd andel av den totalt arbetade övertid som utgörs av övertid utan ersättning. Den äldre gruppen hade dock en något lägre andel övertid av totalt arbetad tid. Man kan då dra slutsatsen att yngre arbetstagare arbetade relativt sett mer övertid, men att en mindre andel av denna var utan ersättning.

Tabell 10: Övertid/mertid under 2009, 26-64 år.

ANTAL ANSTÄLLDA SOM ARBETADE ÖVERTID/MERTID 2009, GENOMSNITT PER KVARTAL, TUSENTAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal anställda	procent	antal anställda	procent
Samtliga anställda	581,0	16,9	159,9	4,7
TCO-förbund	162,8	17,9	42,4	4,7
TCO-förbund, offentlig sektor	70,8	15,3	13,1	2,8
TCO-förbund, privat sektor	89,6	20,6	28,8	6,6
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA TOTALT, 000-TAL				
	all övertid		övertid utan ersättning	
	antal timmar	procent av arbetad tid	antal timmar	procent av arbetad tid
Samtliga anställda	2382,0	2,3	835,0	0,8
TCO-förbund	901,5	3,3	273,2	1,0
TCO-förbund, offentlig sektor	340,6	2,6	74,5	0,6
TCO-förbund, privat sektor	547,6	4,1	194,8	1,4
ARBETAD ÖVERTID/MERTID 2009, TIMMAR PER VECKA PER ANSTÄLLD SOM ARBETAT ÖVERTID/MERTID				
	all övertid	övertid utan ersättning	procent övertid utan ersättning	
Samtliga anställda	4,1	1,4	35,1	
TCO-förbund	5,5	1,7	30,3	
TCO-förbund, offentlig sektor	4,8	1,1	21,9	
TCO-förbund, privat sektor	6,1	2,2	35,6	

Källa: SCB, egen bearbetning

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Det betalda övertidsuttaget under 2009 uppgick till i genomsnitt tre miljoner arbetstimmar per vecka. Det motsvarar (fiktivt) drygt 74 000 heltidsjobb. Det är en kraftig ökning jämfört med början av 2000-talet, då motsvarande siffra uppgick till drygt 65 000. Till detta skall läggas ytterligare 1,2 miljoner arbetstimmar per vecka under 2009 i övertid utan ersättning. Det ger skäl att tro, att övertidsuttaget i produktionen knappast minskat strukturellt under 2000-talet. Under 2009, ett lågkonjunkturår, var övertidsuttaget högre än under högkonjunkturåret 2004. Det tyder på ett gradvis ökat behov av en flexibel arbetstidsanvändning i företagen, oavsett konjunkturläge. Ökad efterfrågan slår inte ut i nyanställningar lika enkelt idag som tidigare. Det mönster som vi tidigare noterat för den amerikanska arbetsmarknaden, att sysselsättningstillväxten dröjer längre i varje konjunkturuppgång, kan komma att gälla också för den inhemska svenska arbetsmarknaden. Risken för att vändningen på arbetsmarknaden låter vänta på sig kvarstår därför trots att konjunkturen förbättras de närmaste åren.

Inledningsvis antydde även problemet med en ökning av övertidsarbete utan ersättning. Vår analys stödjer att det idag är en högre andel anställda som arbetar övertid utan ersättning jämfört med tidigare. Detta fenomen gällde tidigare nästan bara Saco-an slutna. Vår analys antyder att det nu gäller för TCO-an slutna såväl som för samtliga anställda. Däremot förefaller inte andelen övertid utan ersättning av den faktiskt arbetade tiden ha ökat totalt sett över hela populationen.

Sektorsanalysen avslöjar betydande skillnader mellan övertidsuttaget i privat sektor jämfört med offentlig verksamhet. Överlag är övertidsuttaget, såväl betald som obetald övertid, högre i privat sektor. Andelen TCO-an slutna i privat sektor som arbetade övertid utan ersättning var mer än dubbelt så hög som motsvarande andel bland TCO-an slutna i offentlig sektor.

Givet den könssegregerade svenska arbetsmarknaden så ger sektorsskillnaderna även utslag i den könsmissiga fördelningen av övertidsarbetet. I början av 2000-talet arbetade cirka tretton procent av TCO-an slutna män övertid mot cirka åtta procent av kvinnorna. 2009 var motsvarande siffror 21 procent för män och 16 procent för kvinnor. Skillnaden mellan mäns och kvinnors övertidsarbete kvarstår med andra ord, något som knappast underlättar en jämnare fördelning av obetalt hushållsarbete. Jämför man TCO-an slutna män som arbetar i privat sektor med TCO-an slutna kvinnor i offentlig verksamhet så är omfattningen och strukturen på övertidsuttaget betydande. Drygt 23 procent av männen arbetade övertid, 8,4 procent övertid utan ersättning. Motsvarande värden för kvinnorna var drygt femton procent respektive 2,4 procent.

FTF – facket för försäkring och finans

försvarsförbundet

FINANSFÖRBUNDET

**JOURNALIST
FÖRBUNDET**

teaterförbundet
fackförbundet för scen & media

Polisförbundet

SFHL

UNIONEN

SKTF

symf

Läraryrket

Vårdförbundet